

Temagranskning

Datum 2014-01-13

Dnr: 2014/KS 0060

Temagranskning av hur de pedagogiska måltiderna på grundskolorna i Tyresö kommun fungerar ur ett elevperspektiv

Enheter

Verksamhetsformer: Kommunala och fristående grundskolor i Tyresö kommun

Chefer: Rektor på respektive grundskola

Temagranskningen genomfördes hösten 2013

Temagranskningen är genomförd av:

Robert Sirviö

Kvalitetscontroller

robert.sirvio@tyreso.se

Granskningsrapporten godkänns och överlämnas till barn- och utbildningsförvaltningen.

Tyresö den 2014-01-13

Catarina Stavenberg

Kvalitetschef

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
1 Syfte	5
2 Om den pedagogiska måltiden	5
3 Frågeställningar	6
4 Metod och urval	6
4.1 Grundskolorna i Tyresö kommun.....	7
5 Verksamhetens förutsättningar (strukturkvalitet).....	8
5.1 Skollagen, Arbetsmiljölagen, Arbetsmiljöverket, Livsmedelsverkets råd och kommunens gemensamma rutiner för de pedagogiska måltiderna.....	8
6 Arbetet i verksamheten (processkvalitet).....	9
6.1 Kartläggning av de pedagogiska måltiderna i Tyresö kommuns grundskolor	9
6.2 Elevintervjuer	11
6.3 Intervjuer med köksansvariga	14
7 Måluppfyllelse (resultatkvalitet).....	14
8 Sammanfattande diskussion.....	16
9 Omvärldsspan	17
10 Referenser	18

Sammanfattning av temagranskning av hur de pedagogiska måltiderna på grundskolorna i Tyresö kommun fungerar ur ett elevperspektiv

- ◆ De flesta vuxna tar sitt ansvar i samband med den pedagogiska måltiden.
- ◆ Införandet av matavgift år 2011 minskade antalet vuxna initialt men i nuläget äter de flesta vuxna pedagogisk lunch med eleverna.
- ◆ I några av Tyresö kommuns grundskolor pågår arbete med miljöfrämjande åtgärder i matsalen såsom avskärnings- och ljuddämpande åtgärder samt projekt tillsammans med elever, lärare och ledning för att skapa en god miljö i matsalen.
- ◆ Att integrera skolmåltiden i den övriga undervisningen kan förbättras och är ett utvecklingsområde.
- ◆ Arbetet med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla miljön i matsalarna kan förbättras och är ett utvecklingsområde.
- ◆ En plan för att omgående kartlägga och åtgärda den höga ljudnivån i flera av Tyresö kommuns grundskolor bör upprättas av huvudmannen.

1 Syfte

Kommunstyrelsen har i beslut den 27 november 2012 fastställt granskningsplan för fristående och kommunal verksamhet för år 2013.

Denna temagranskning utgör en översiktlig kartläggning av hur de pedagogiska måltiderna i Tyresö kommuns grundskolor fungerar ur ett elevperspektiv. Temagranskningen omfattar inte frågor om skolmåltiderna är näringsriktiga utan fokuserar på miljön i skolmatsalarna.

Temagranskningen ger en nulägesbeskrivning och är ett av uppdragen i granskningsplanen.

Granskningsansvarig enhet är kvalitetsenheten, Medborgarfokus.

2 Om den pedagogiska måltiden

Den pedagogiska måltiden innebär att de vuxna på en skola äter tillsammans med eleverna i skolmatsalen. Det huvudsakliga syftet med den pedagogiska måltiden är att bidra till trygghet och lugn i elevernas matsituation.

Livsmedelsverkets definition¹ av vad en pedagogisk måltid är kan sammanfattas enligt följande:

- Måltiden ska vara ett tillfälle till samvaro mellan vuxna och barn
- De pedagogiska luncherna är viktiga för att barnen ska få en positiv upplevelse av måltiden och en naturlig inställning till mat
- Barnen behöver vuxna som förebilder och stöd. Att sitta vid samma bord och äta samma mat ger tillfälle till samtal.
- Skolmåltiden kan användas som ett pedagogiskt verktyg i undervisningen för att väcka elevernas nyfikenhet kring mat och livsmedel. Här kan kompetensen hos personalen i skolrestaurangen tas tillvara
- Det är bra om det finns förhållningsregler för hur man betar sig mot varandra i skolmatsalen och att reglerna efterföljs.

¹ Bra mat i skolan. Råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem. Livsmedelsverket 2013.

3 Frågeställningar

- Hur har grundskolorna i Tyresö kommun organiserat de pedagogiska måltiderna för att skapa en lugn och trygg miljö för eleverna?
- Hur har vuxennärvaron i matsalarna påverkats sedan avgiften för de pedagogiska måltiderna infördes hösten 2011.
- Hur upplever eleverna miljön i skolmatsalarna?
- Hur upplever köksansvariga miljön i skolmatsalarna?
- Hur sker uppföljning och utvärdering av miljön i skolmatsalarna?

4 Metod och urval

En genomgång av relevanta dokument görs före temagranskningen, se referenser.

Granskningen omfattar en kartläggning av de pedagogiska måltiderna inom grundskolorna i Tyresö. Samtliga grundskolor utom resursskolan Yggdrasil ingår i undersökningen². Kartläggningen bygger på intervjuer med rektorer, elever³ och köksansvariga samt dokumentstudier.

Granskningsrapporten lämnas över barn- och utbildningsförvaltningen, som slutgiltigt avgör vilken typ av åtgärder som behöver vidtas och inom vilken tidsram detta ska vara åtgärdat. Rapporten presenteras för barn- och utbildningsnämnden och publiceras därefter på www.tyreso.se.

² Resursskolan Yggdrasil är en liten skola med få elever och hög vuxennärvaro. I samråd med rektorn på Yggdrasil ingår skolan inte i granskningen.

³ Eleverna ingår i grundskolornas matråd/elevråd eller motsvarande och representerar årkurserna 4-9. Skolorna har representerats av ett varierande antal elever.

Bedömningen av kvalitet vägs samman av:

- **Verksamhetens förutsättningar (strukturkvalitet),**
Beskrivning av grundskolorna. Lagstiftning som reglerar elevernas arbetsmiljö i skollag och arbetsmiljölag. Arbetsmiljöverkets föreskrift. Livsmedelsverkets råd för miljön i samband med skolmåltiden. Tyresö kommuns gemensamma rutiner för de pedagogiska måltiderna.
- **Arbetet i verksamheten (processkvalitet),**
Tyresö grundskolors arbete med de pedagogiska måltiderna. Elevernas upplevelser av sin matsituation. Köksansvarigas upplevelser av elevernas matsituation.
- **Måluppfyllelsen (resultatkvalitet),**
Utvärdering och uppföljning av miljön i skolmatsalarna.

4.1 Grundskolorna i Tyresö kommun

I Tyresö kommun finns 17 grundskolor varav 3 är fristående. De flesta skolorna har ett eget tillagningskök⁴.

Sammanställning över grundskolorna i Tyresö kommun:

Centrum

Bergfotens skola, skolår F-6

Fårdala skola, skolår F-5

Njupkärrs skola, skolår F-6

Nyboda skola, år 4-9

Stimmets skola, skolår F-6, särskola

Krusboda

Dalskolan, skolår 7-9

Krusboda skola, skolår F-6

Trollbäcken

Fornuddens skola, skolår F-6

Hanvikens skola, skolår F-6

Kumla skola, skolår F-9

Sofiebergsskolan, skolår F-5

Gamla Tyresö

Strandskolan, skolår F-9

Tyresö skola, skolår F-9

⁴ Eget tillagningskök saknas vid tillfället för temagranskningen på Fårdala, Hanvikens och Sofiebergs skolor.

Fristående grundskolor

Brevik skola, skolår F-6

Yggdrasil Resursskola⁵

Kunskapsskolan (Stockholm), skolår 6-9

Montessoriskolan Vintergatån, skolår F-6

5 Verksamhetens förutsättningar (strukturkvalitet)

5.1 Skollagen, Arbetsmiljölagen, Arbetsmiljöverket, Livsmedelsverkets råd och kommunens gemensamma rutiner för de pedagogiska måltiderna

Här nedan följer en sammanställning av lagar, råd, föreskrifter och lokala rutiner som reglerar miljön ibland annat skolmatsalarna.

Skollagen

I all utbildning och annan verksamhet som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkten. Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero⁶. I skollagen görs en hänvisning till arbetsmiljölagens bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö.

Arbetsmiljölagen

I Arbetsmiljölagen⁷ finns de grundläggande reglerna som rör arbetsmiljön. Den kräver att arbetsgivaren systematiskt ska planera, leda och kontrollera arbetsmiljön. Arbetsmiljölagen omfattar både lokaler och utemiljöer och alla som arbetar eller går en utbildning. Elever vid alla typer av skolor omfattas av arbetsmiljölagen från och med lågstadiet.

Arbetsmiljöverket

Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrift Arbetsplatsens utformning⁸ ska matutrymmen planeras så att behovet av avkoppling från arbetet tillgodoses så långt det är möjligt.

⁵ Ingår inte i granskningen.

⁶ Skollagen 5 kap § 3.

⁷ (2011) Arbetsmiljölagen och dess förordning med kommentarer i lydelse den 2 maj 2011. Solna: Arbetsmiljöverket.

⁸ (2009) Arbetsplatsens utformning. Solna: Arbetsmiljöverket (AFS 2009:2).

Livsmedelsverkets råd

Samtliga grundskolor i Tyresö kommun uppger att de följer Livsmedelsverkets råd⁹ för måltidernas kvalitet och miljön i samband med måltiderna (se sidan 6).

Gemensamma rutiner för de pedagogiska måltiderna.

Fram till och med vårterminen 2011 hade de kommunala grundskolorna i Tyresö olika rutiner för de pedagogiska måltiderna. Ledningsgruppen för barn- och utbildningsförvaltningen¹⁰ föreslog våren 2011¹¹ en översyn av reglerna för de pedagogiska måltiderna inom förskola, skola och fritidshem. Översynen resulterade i att pedagoger som äter lunch med barnen i förskolan fortsättningsvis äter gratis och pedagoger i grundskolan betalar 15 kronor för varje pedagogisk måltid.

Från och med höstterminen 2011 infördes de gemensamma rutinerna. Ledningsgruppens förslag till uppdragsbeskrivning för grundskolorna är att vuxna som äter pedagogisk måltid ska:

- sitta tillsammans med barn/elever
- övervaka ordning och uppträdande vid matbordet och i skolrestaurangen
- motivera till att alla barn/elever provsmakar maten
- hjälpa till att behålla lugnet vid matbordet/matsalen
- hjälpa barn som har behov av detta
- följa barnen/eleverna till matsalen vid behov.

I samband med att de gemensamma rutinerna infördes fick rektorerna i uppdrag att utifrån sina förutsättningar utforma en egen uppdragsbeskrivning.

6 Arbetet i verksamheten (processkvalitet)

6.1 Kartläggning av de pedagogiska måltiderna i Tyresö kommuns grundskolor

Samtliga grundskolors rektorer har erbjudits att delta i en enkät där de har fått svara på några frågor som är kopplade till de pedagogiska måltiderna.

⁹ Bra mat i skolan. Råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem. Livsmedelsverket 2013.

¹⁰ Ledningsgruppen består av chefen för barn- och utbildningsförvaltningen och rektorerna för de kommunala grundskolorna.

¹¹ Barn- och utbildningsförvaltningen 2011-03-24, dnr 2011/BUN0091-20.

Frågor:

A: Följer ni de gemensamma rutinerna för de pedagogiska måltiderna (kommunala grundskolor).

B: Hur har ni på skolan organiserat de pedagogiska måltiderna på de olika stadierna (gäller kommunala och fristående grundskolor)?

C: Hur stor andel av personalen äter pedagogisk måltid (gäller kommunala och fristående grundskolor)? Värdena är ungefärliga uppskattningar.

D: Hur har införandet av avgiften på 15 kronor påverkat vuxennärvaron i skolmatsalen (gäller kommunala grundskolor)?

Skola	A	B	C	D
Bergfoten	Ja	Alla som vill får äta pedagogisk måltid. De vuxna ska sätta sig med eleverna så att det blir minst en vuxen per bord.	75 %	Vi var tvungna att schemalägga de pedagogiska måltiderna för att det skulle fungera.
Fårdala	Ja	De vuxna äter med sitt arbetslags elever.	100 %	Ingen förändring.
Njupkärr	Ja	Alla som vill får äta pedagogisk måltid. De vuxna ska sätta sig med eleverna så att det blir minst en vuxen per bord.	90 %	Ingen större förändring.
Nyboda	Ja	De vuxna sitter med eleverna och tar ett gemensamt ansvar för lugn och ordning i matsalen.	100 %	Ingen förändring.
Hanviken	Ja	Maximalt en vuxen per bord. Pedagogisk måltid kostar 10 kr ¹² .	100 %	Ingen förändring.
Stimmet	Ja	De vuxna äter med sina elever på bestämda tider. De följer med barnen till matsalen och övervakar matsituationen. Yngre barn har fler vuxna som äter med dem.	100 %	Ingen förändring.
Vintergatan	---	De vuxna äter med sina klasser. De yngre eleverna och deras lärare har fasta platser. De äldre har fri placering och de vuxna sätter sig där det behövs. Den pedagogiska måltiden är gratis.	Samtliga	---
Dalskolan	Ja	Minst två vuxna äter med varje klass F-3. Minst en pedagog i 4-9. De vuxna ska sprida ut sig.	100 %	Ingen förändring.

¹² Enligt biträdande rektor på Hanvikens skola beror avsteget från avgiften på 15 kronor för den pedagogiska måltiden på att skolans tillagningskök är under uppbyggnad och därför är matutbudet begränsat.

Krusboda	Ja	Minst två vuxna äter med varje klass i årskurserna F-3. Minst en vuxen i årskurs 4-9. De vuxna ska sprida ut sig.	100 %	Ingen förändring.
Fornudden	Ja	De vuxna äter med sin klass. De vuxna ska inte sitta vid samma bord utan sprida ut sig.	100 %	Ingen förändring.
Kumla	Ja	Idag har vi minst en vuxen med eleverna F-3. Eleverna årskurs 4-9 äter "själva" och de vuxna sprider ut sig maximalt två vuxna vid varje bord.	80 %	Färre vuxna äter med barnen.
Sofieberg	Ja	Varje klasslärare äter med sin klass. De vuxna sitter inte vid samma bord. Måltidspersonalen tar aktiv del vid måltiderna så att miljön ska kännas lugn och trevlig.	75 %	Färre vuxna äter med barnen.
Strand	Ja	De vuxna äter med barnen enligt uppgjort schema. Maximalt två vuxna per bord.	90 %	Något färre äter.
Tyresö	Ja	Två vuxna följer med elever i årskurserna F-6 till matsalen och äter med dem. När årskurserna 7-9 äter finns minst två vuxna i matsalen.	80 %	De äldre barnens lärare äter i mindre utsträckning, annars ingen skillnad.
Brevik F	---	Samtliga vuxna äter med barnen till en kostnad av 400 kronor/mån	100 %	---
Kunskap F	---	Ambulerande matvärdar. Maximalt två vuxna per bord.	100 %	---

6.2 Elevintervjuer

För att få en uppfattning om hur eleverna upplever miljön i skolmatsalen har totalt 106 elever från deltagande grundskolor fått svara på en intervjuenkät. Eleverna ingår i skolornas mat- eller elevråd. Antalet elever på varje skola har varierat från 2 till 11 elever. Intervjun har kompletterats med en efterföljande diskussion.

Intervjun har inletts med att syftet med intervjun klarlagts. Därefter har eleverna i en enkät individuellt fått ta ställning till ett antal påståenden och därmed fått välja det påstående som bäst överensstämmer med den egna upplevelsen. Efter intervjun har de samlade svaren gått igenom med intervjugruppen och eleverna har då beretts tillfälle att muntligt kommentera och komplettera sina svar.

Sammanställning av elevintervju och den efterföljande diskussionen

Nedan finns en sammanställning av vad eleverna har berättat i intervjuerna. I den efterföljande diskussionen har eleverna lyft fram kompletterande synpunkter som också har sammanställts nedan. Sammanställningarna är inte kopplade till någon specifik skola utan kan ses som generella iakttagelser utifrån resultat i både intervju och diskussion.

Jag tycker att det är lugn och ro i matsalen

<p>Instämmer helt: 5 %</p> <p>Instämmer till stor del: 26 %</p> <p>Instämmer delvis: 54 %</p> <p>Instämmer inte alls: 15 %</p>	<p>Intervjuenkät: En majoritet av eleverna upplever att det inte råder lugn och ro i matsalen.</p> <p>Diskussion: Eleverna lyfter fram den höga ljudnivån som uppstår när många vistas samtidigt i matsalen. ”När väl pratet sätter i gång så händer det lätt att man överröstar varandra.” Om kösystemet till maten inte fungerar så uppstår lätt oro och denna oro tar man med sig till sitt bord.</p>
--	--

De vuxna i matsalen säger till om någon missköter sig

<p>Instämmer helt: 26 %</p> <p>Instämmer till stor del: 55 %</p> <p>Instämmer delvis: 17 %</p> <p>Instämmer inte alls: 2 %</p>	<p>Intervjuenkät: En majoritet av eleverna upplever att de vuxna säger till om någon missköter sig.</p> <p>Diskussion: Eleverna upplever att de vuxna säger till om någon missköter sig i matsalen, men att detta är individuellt beroende på vem den vuxna är. ”Det finns vuxna som alltid säger till medan det samtidigt finns vuxna som varken ser eller hör.” En förklaring till att de vuxna gör olika kan enligt eleverna bero varierande toleransnivå.</p>
--	---

Vi har tydliga regler för hur man ska uppföra sig i matsalen

<p>Instämmer helt: 17 %</p> <p>Instämmer till stor del: 40 %</p> <p>Instämmer delvis: 27 %</p> <p>Instämmer inte alls: 16 %</p>	<p>Intervjuenkät: Bilden som eleverna ger uttryck för är något splittrad, allt från att de upplever att det finns tydliga regler till att reglerna är otydliga eller att regler saknas.</p> <p>Diskussion: Eleverna ger uttryck för att det nog finns regler, såväl skriftliga som muntliga. Även om regler på skolan skulle saknas så finns det naturliga regler som man har med sig från hemmet. Eleverna efterfrågar en tätare genomgång av reglerna så att dessa inte faller i glömska.</p>
---	---

I vår matsal sitter de vuxna alltid tillsammans med eleverna

<p>Instämmer helt: 35 %</p> <p>Instämmer till stor del: 35 %</p> <p>Instämmer delvis: 15 %</p> <p>Instämmer inte alls: 15 %</p>	<p>Intervjuenkät: En majoritet av eleverna upplever att de vuxna sitter tillsammans med eleverna i matsalen.</p> <p>Diskussion: Eleverna upplever i allmänhet att de vuxna sätter sig bland eleverna och att detta skapar ro vid matborden. Ibland händer det att flera vuxna hamnar vid samma bord och då handlar det om tillfällen att det blir så.</p>
---	---

De vuxna uppmanar oss elever att provsmaka all mat

<p>Instämmer helt: 9 %</p> <p>Instämmer till stor del: 23 %</p> <p>Instämmer delvis: 34 %</p> <p>Instämmer inte alls: 34 %</p>	<p>Intervjuenkät: En majoritet av eleverna upplever att de vuxna sällan uppmanar eleverna att provsmaka av all mat.</p> <p>Diskussion: Flera av de intervjuade eleverna berättar att det sällan eller aldrig har förekommit att de blivit uppmanade att smaka av annan mat än den som de själva har valt.</p>
--	---

6.3 Intervjuer med köksansvariga

Ansvarig för skolköket på varje deltagande grundskola har telefonintervjuats. Frågorna inför intervjun har skickats ut i förväg. Frågorna har fokuserat på nuläge, samverkan/elevmedverkan om miljöarbetet i skolmatsalen och uppföljning och utvärdering av miljön i skolmatsalen. Intervjuszvaren från de köksansvariga har sammanställts i nedanstående tabell.

Nuläget i matsalen	<ul style="list-style-type: none"> • Miljön i matsalarna är acceptabel, men några ger uttryck för att ljudnivån lätt blir för hög. • Vuxennärvaron är acceptabel, men några ger uttryck för att den kunde vara ännu högre, särskilt när de äldre barnen äter. • På majoriteten av skolorna tar de vuxna sitt ansvar när det gäller att säga till om eleverna inte sköter sig. Detta gäller också för hur de vuxna sprider ut sig i matsalen.
Samverkan/elevmedverkan inom skolan för att bidra till en lugnare miljö i matsalen	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverna är i allmänhet engagerade i frågor som rör miljön i matsalen via elev- och matråd. • I flera fall ingår de köksansvariga i skolornas ledningsgrupper där samverkan sker. I ett enstaka fall förekommer inget samarbete alls mellan kök, pedagoger och ledning. • Det finns flera exempel på att kökspersonalen besöker klasser för att informera om både mat och miljö. Några köksansvariga efterlyser ökat samarbete med pedagogerna för att göra skolmåltiden till ett levande pedagogiskt verktyg. • Några köksansvariga berättar om miljöfrämjande åtgärder i matsalen såsom avskärnings- och ljuddämpande åtgärder och projekt tillsammans med elever, lärare och ledning för att skapa en god miljö i matsalen.

7 Måluppfyllelse (resultatkvalitet)

Uppdragsbeskrivningar från grundskolorna

När de gemensamma rutinerna för de pedagogiska måltiderna infördes fick rektorerna på varje kommunal skola uppdraget att utforma en egen lokal uppdragsbeskrivning över vad tillsynsansvaret innebär när man äter pedagogiskt. Rektorerna har för denna temagranskning fått beskriva hur skolan har organiserat de pedagogiska måltiderna utifrån de gemensamma rutinerna (kort sammanställning finns på sid. 11-12). Barn- och utbildningsförvaltningen har inte följt upp de lokala uppdragsbeskrivningarna.

MBL-förhandlingar mellan fackliga organisationer och Tyresö kommun

I samband med att de gemensamma rutinerna infördes ägde MBL-förhandling rum 2011-03-24¹³ mellan olika fackliga organisationer och arbetsgivaren Tyresö kommun. De fackliga organisationerna framförde yrkanden¹⁴ som berörde personalens situation. Arbetsgivaren avtog yrkandena men med det tillägget att en uppföljning av personalens situation skulle ske efter första kvartalet 2012. Någon sådan uppföljning har inte skett enligt barn- och utbildningsförvaltningens stab.

Denna temagranskning belyser miljön i skolmatsalarna i Tyresö kommuns grundskolor ur ett elevperspektiv och ersätter inte den uppföljning av personalens situation som skulle ha skett efter första kvartalet 2012.

Utvärdering och uppföljning av arbetet med miljön i matsalarna

Enligt Tyresö kommuns lokala samverkansavtal från 2007 ska personalen i skolmatsalarna vara delaktiga när frågor som berör dem behandlas. Frågor om miljön i matsalen är en viktig sådan fråga. Enligt skollagen¹⁵ ska huvudmannen systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. I detta ingår att systematiskt följa upp hur alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. En sammanställning av vad de kökansvariga berättar när det gäller utvärdering och uppföljning av miljön i matsalarna framgår nedan.

Uppföljning och utvärdering av miljön i matsalen	<ul style="list-style-type: none"> • Skolornas utvärdering och uppföljning av miljön i matsalen varierar. • I några fall sker ingen utvärdering och uppföljning överhuvudtaget. • Ett vanligt forum där kökansvariga tar upp frågor kring matsalen är på morgonmöten och arbetsplatsträff (APT). På några skolor genomförs elevenkäter. I några fall medverkar kökspersonalen på skolans utvärderings- och planeringsdagar.
--	--

¹³ Barn- och utbildningsförvaltningen. Dnr 2011/BUN 0091-20.

¹⁴ 1. Att den pedagogiska måltiden ska vara gratis. 2. Att ombyggnad måste ske så att personalmatsalar skapas i tillräcklig omfattning på varje skola. 3. Att personalen i sarskolan ska likställas med förskolans personal och äta gratis, om yrkande i avslås.

¹⁵ Skollagen 4 kap. § 3-4, 5 kap. § 3.

8 Sammanfattande diskussion

Samtliga rektorer på de deltagande kommunala grundskolorna uppger att deras verksamheter följer de beslutade gemensamma rutinerna för de pedagogiska måltiderna.

Införandet av avgiften på 15 kronor för den pedagogiska måltiden minskade antalet vuxna initialt men i nuläget äter de flesta vuxna pedagogisk lunch med eleverna.

En majoritet av eleverna upplever att det inte råder lugn och ro i skolmatsalen. Ljudnivån är för hög och kösystemet till maten fungerar inte tillfredsställande på några skolor. I intervjuerna med de köksansvariga framkommer det också att ljudnivån lätt blir för hög, men att miljön i övrigt fungerar acceptabelt.

En majoritet av eleverna upplever att de vuxna säger till om någon missköter sig. De vuxna sprider ut sig i matsalen och sätter sig tillsammans med eleverna. De köksansvariga ger också uttryck för att de vuxna tar sitt ansvar när det gäller att övervaka ordning och uppträdande vid matbordet. Enstaka undantag från detta finns.

Enligt Livsmedelsverkets råd ska måltiden utgöra ett pedagogiskt verktyg. Några köksansvariga efterlyser ett ökat samarbete med pedagogerna för att det pedagogiska perspektivet på skolmåltiden kan utvecklas och förbättras.

Eleverna ger en splittrad bild när det gäller upplevelsen av att det finns ordningsregler¹⁶ i skolmatsalen. Flera ger uttryck för att det nog finns regler, såväl skriftliga som muntliga. Även om regler på skolan skulle saknas så berättar flera elever att det finns naturliga regler som man har med sig från hemmet. Flera elever efterfrågar en tätare genomgång av reglerna så att dessa inte faller i glömska.

De köksansvariga berättar att deras medverkan i skolornas utvärdering och uppföljning av miljön i matsalen varierar. I några fall berättar de köksansvariga de inte alls medverkar i skolans utvärdering- och uppföljningsarbete eller att detta arbete inte förekommer överhuvudtaget.

¹⁶ Enligt skollagen 5 kap. § 5 ska det finnas ordningsregler för varje skolenhet.

9 Omvärldsspan

SkolmatSveriges kartläggning¹⁷

Kartläggning av skolmåltider har genomförts med hjälp av data som samlats in via SkolmatSverige, ett webbaserat verktyg för utvärdering av skolmåltidens kvalitet utifrån ett helhetsperspektiv. Data som ligger till grund för denna rapport samlades in mellan augusti 2012 och juli 2013 och omfattar 560 grundskolor från 156 kommuner, vilket motsvarar elva procent av landets alla grundskolor. Sammanfattningsvis belyser denna kartläggning skolmåltidens kvalitet utifrån sex kategorier; måltidsutbud, näringsriktighet, säker mat, service och pedagogik, miljöpåverkan samt organisation och styrning.

I kartläggningen framgår bland annat följande resultat som kan kopplas till temagranskningen:

- Ljud och buller i skolmatsalen upplevs som ett problem på 41 % av skolorna. Buller och höga ljudnivåer kan påverka elevernas trivsel och vilja att äta i skolmatsalen.
- Ljudsänkande åtgärder behövs i 41,2 % av skolorna.
- 65 % av skolorna som tillämpar pedagogisk lunch har skriftliga riktlinjer för vad en pedagogisk lunch innebär.
- Det är viktigt att skolan arbetar med skolmåltiden utifrån elevens perspektiv och integrerar och använder skolmåltiden i den pedagogiska verksamheten. Undersökningen visar att det är väldigt få skolor som har kommit så långt i sitt arbete med att integrera skolmåltiderna i övrig undervisning.
- Skolan genomför enkätundersökningar varje år för att ta reda på hur eleverna upplever skolmåltiden (39,7 %).

Ljudlig miljö

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har gett ut en skrift "Ljudlig miljö. Att arbeta med ljudmiljö i förskolor och skolmatsalar". Syftet är att inspirera till och ge goda exempel på hur man kan förbättra ljudmiljön på ett framgångsrikt sätt och visa att detta verkligen kan fungera.

¹⁷ Rapport 2013:6.

10 Referenser

Vid vår granskning har vi tagit del av följande dokument:

Bra mat i skolan. Råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem. Livsmedelsverket 2013.

Arbetsmiljölagen och dess förordning med kommentarer i lydelse den 2 maj 2011. Solna: Arbetsmiljöverket.

Arbetsplatsens utformning. Solna: Arbetsmiljöverket (AFS 2009:2).

Skollagen (2010:800)

Barn- och utbildningsförvaltningen 2011-03-24, dnr 2011/BUN0091-20

Ljudlig miljö. Att arbeta med ljudmiljö i förskolor och skolmatsalar (2011)

SkolmatSverige. Rapport 2013:6